

ЈЗУ ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВСТВО
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Препоруке за одржавање наставе на високошколским установама у Републици Српској у току пандемије COVID-19 уз примјену противепидемијских мјера

Препоруке за одржавање наставе на високошколским установама у Републици Српској у току пандемије COVID-19 односе се на извођење наставе (предавања, семинари, консултације, практична настава/вјежбе), провођење испита и завршних испита на свим студијским циклусима.

За превенцију COVID-19 инфекције обавезно је придржавати се препоручених мјера, с тим да запослени на Универзитетима и високим школама и студенти требају бити активно укључени у провођење истих, те личним примјером доказивати да су заједница одговорних и савјесних академских грађана и друштва у цијелини.

Поштујмо јавноздравствене мјере и препоруке (физичку дистанцу, прање и дезинфекцију руку, ношење личне заштитне опреме, мјере респираторне хигијене и друго), јер свако од нас има важну улогу у спречавању појаве и ширења COVID-19 инфекције, чувајући своје, а самим тим и здравље цијеле заједнице. Важно је да знамо и понашамо се у складу са тим, како је улога сваког од нас незамењива.

1. Опште препоруке за запослене и студенте

1.1. Сви запослени у високошколским установама и студенти не могу да долазе у установу уколико имају симптоме заразних болести (повишена температура, кашаљ, краткоћа даха, отежано дисање, губитак чула укуса и мириса, слабост/малаксалост, пролив, повраћање...).

Запослени и студенти не треба да долазе у високошколску установу уколико су били у контакту са потврђеним или вјероватним случајем COVID-19, односно уколико је њима или члановима њиховог домаћинства изречена мјера изолације/карантина.

1.2. Приликом уласка и боравка у објектима, сви запослени и студенти су дужни да:

- обавезно носе заштитну маску (тако да прекрива уста и нос)
- дезинфикују руке (дозер са средством за дезинфекцију руку на бази 70% алкохола, по могућности са сензором)
- поштују препоручену физичку дистанцу (1.5 - 2 м)
- проводе мјере респираторне хигијене

1.3. Ангажовано лице, радник обезбјеђења или лице кога задужи ректор или декан, контролише на улазу у објекат извршавање ових обавеза од стране запослених и студената.

1.4. Од студената је потребно тражити да се прије и након предавања/вјежби/консултација не задржавају и не формирају веће групе у холловима и другим заједничким просторијама високошколске установе. Пожељно је да вријеме почетка и завршетка наставе не буде исто за све предмете, да би се смањило међусобни контакт између група студената.

1.5. Запослени и студенти су дужни да у објекту, уз ношење маске, редовно спроводе мјере личне хигијене, посебно прања руку сапуном и водом у трајању од најмање 20 секунди. Након прања, руке треба осушити папирним убрисима за једнократну употребу, који се након кориштења баца у намјенску канту за отпад, са поклопцем и ножном педалом. Не додиривати лице, посебно уста, нос и очи прије прања или дезинфекције руку. Уколико запослени користе маске за једнократну употребу, исте је потребно промијенити чим се овлаже, заплљају или оштете. Детаљније погледати на интернет страни Института за јавно здравство: „Зашто је важно носити маску за лице?“ и „Када и како користити маску за лице?“

1.6. Запослени и студенти су дужни да редовно провјетравају свој радни простор и амфитеатар/учионице (на свакој паузи) природним путем отварањем прозора. Не користити вјештачку вентилацију.

- 1.7 Неопходно је појачати мјере хигијене радног простора и прибора за рад, нарочито значајно је дезинфекционим средством пребрисати предмете и површине које се често додирују, као што су тастатура и миш рачунара, кваке, прекидачи, слушалице телефона, радни столови, прибор за писање и слично. Детаљно упутство за провођење чишћења и дезинфекције површина и простора у објектима је на страници ЈЗУ Института за јавно здравство <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=813>
- 1.8 Препорука запосленима је да што више својих активности обављају електронским и телефонским путем уз смањење учесталости физичких контаката.
- 1.9 Не препоручује се окупљање запослених и задржавање у истој просторији, нарочито у просторијама за припрему и служење оброка и пића/кафе.
- 1.10 Рад са странкама се врши путем писане или електронске поште и телефонским путем, осим ако није обавезно лично присуство које се најављује и договара са запосленим на улазу у објекат уз поштовање свих наведених мјера.
- 1.11 Контролисати/ограничити улазак свих особа које нису запослене у објекту.
- 1.12 Не организовати скупове, прославе и слична дешавања на факултету, као ни групне посјете мјестима гдје се очекује окупљање већег броја особа
- 1.13 Обезбиједити обилежена мјеста за хигијенско одлагање отпада. Отпад одлагати у кесу смјештену у канти са педалом за ножно отварање. Кесе са отпадом завезати прије бацања у контејнер и даље третирати у складу са процедуром за управљање уз прописане мјере заштите.
- 1.14 Потребно је да сви запослени на факултетима смање учесталост својих социјалних контаката у свакодневним активностима како би могућност заразе била сведена на минимум.
- 1.15 У свим објективима треба поставити плакате са информативним и едукативним материјалима (према препорукама Института за јавно здравство Републике Српске).
- 1.16 Лица ангажована на пословима обезбјеђења у објекту дужна су да се придржавају свих мјера заштите, посебно ношења личне заштитне опреме (маске)

2. Препоруке за вакцинацију

Најефикаснија мјера за превенцију COVID-19 је вакцинација. Препорука Института за јавно здравство је да се сви запослени у високошколским установама, као и студенти, вакцинишу против COVID-19.

Вакцине које су на располагању у Републици Српској су вакцине произвођача Gamaleja (Sputnik V), Sinopharm, Pfizer/BioNTeck, Astra Zeneka i Sinovac.

3. Организовање и одржавање наставе

У организацији и одржавању теоријске наставе на факултетима могуће је примијенити један од сљедећих модела, при чему сваки модел имплицира коришћење различитих мјера заштите од обољења COVID-19:

- **Одржавање комплетне наставе на даљину**, уз коришћење претходно снимљених садржаја и са одржавањем додатних консултација путем електронске платформе представља најсигурнији вид наставе, уколико високошколска установа располаже таквим технолошким могућностима. Међусобних директних контаката између студената нема, а директни контакти студената са наставним особљем су сведени на неопходни минимум, чиме се спречава преношење узрочника обољења. У оваквом виду организације теоријске наставе није потребно предузимати додатне заштитне мјере, нити је потребно скраћивати трајање наставних часова.
- **Комбиновање online предавања са мањим бројем термина консултација уживо** могу користити високошколске установе, односно катедре које имају велики број студената, а немају технолошких могућности за одржавање комплетне наставе на даљину. Снимак предавања путем видео везе је пожељно поставити на платформу доступну студентима, да би се смањила потреба доласка на консултације.

Наставно особље би требало да понуди и могућност консултација путем мејла, да би се додатно смањила потреба доласка на консултације. Пожељно би било термин консултација користити само у сврху одговора на питања студената (не поновног држања предавања), да би се смањило трајање контакта. Консултације могу да се држе само за мање групе студената (до 50), у просторији одговарајуће величине, у трајању до 40 минута. Уколико је потребно, заказивати додатне термине консултација, а не повећавати величину групе. Столови и столице се размјештају или обиљежавају тако да се обезбиједи минималан размак од 1.5-2,0 метра између студената. У случају одржавања паралелних консултација у више просторија истог објекта, вријеме почетка и завршетка консултација не треба да буде исто за све предмете, да би се смањило међусобни додир између група студената (консултације у сусједним просторијама требају почињати у размаку од најмање 10-15 минута). Размак између консултација које се одржавају у истој просторији мора бити најмање 20 минута, да би се смањило контакт између студената који долазе на и одлазе са консултација.

- **Одржавање класичне наставе са предавањима уживо** је модел у ком постоји највећи ризик за преношење вируса који узрокује обољење COVID-19. Овакав вид наставе за сада може бити погодан само у случају високог обухвата вакцинацијом међу наставним особљем и студентима. Могућа мјера за сигурно одржавање наставе уживо је и редовно тестирање (PCR или брзим антигенским тестом). Овакав модел наставе се може користити за наставу на предмету који слуша мали број студената (испод 50), при чему високошколска установа располаже са довољно великом просторијом у којој се може обезбиједити физичко растојање од 1.5- 2 метра међу студентима током предавања (минимално 4 m² по студенту). Број студената на овом виду теоријске наставе може бити и већи од 50 уколико високошколска установа располаже довољним просторним капацитетима уз стриктно обезбјеђење физичког растојања од 1.5-2 метра међу студентима и временског ограничења наставне јединице. Да би се смањило вријеме контакта, потребно је обезбиједити да се у највећој могућој мјери скрати дужина боравка групе у затвореном простору.

Настава се не може организовати на јединствен начин за све високошколске установе, односно универзитете и чланице универзитета и високе школе. Модел одржавања теоријске и практичне наставе зависи од информационо-технолошких могућности установе, просторних капацитета и броја студената на појединим предметима. Потребно је да свака високошколска установа донесе одлуку који модел ће примјењивати у свом раду током 2021/2022 школске године, зависно од могућности у складу са препорученим мјерама.

Препорука Института за јавно здравство је да се током школске 2021/22 године, с обзиром на висок ниво трансмисије COVID-19 као и ширење других респиратрних инфекција које се јављају сезонски (са посебним нагласком на грип), сва теоријска и практична настава која се може организовати *online*, организује на такав начин.

У дијелу наставе гдје је неопходно одржавати часове уживо (практична настава), потребно је уважити сљедеће препоруке:

- Боравак у просторији за практичну наставу је неопходно организовати на такав начин да се обезбиједи физичка дистанца/међусобно растојање између студената као и студената и наставника од минимално 2 метра, уз појачане мјере за дезинфекцију намјештаја и опреме која се користи у практичној настави.
- Просторија у којој се одржава практични дио наставе треба бити што већа и мора се што чешће провјетравати.
- Практична настава се одржава за мале групе увијек истих студента и наставног особља. Избегава се блиски контакт студента и наставника из једне групе са другом. Наставно особље не може паралелно држати практичну наставу у више просторија, при чему „шета“ и дијели вријеме међу просторијама.
- Столови/мјеста за рад размичу се тако да студенти сједе/провode практични рад на међусобној удаљености од 1.5-2 метра, и то сваки студент на истом мјесту током трајања наставе.
- Просторија у којој се изводи практична настава треба затвореним вратима бити одвојена од ходника и просторија у којима бораве друге групе студената. Просторија мора бити таква да се може добро провјетрити.

- Током трајања практичне наставе, у просторију не улазе друге особе (нпр. због чишћења, доношења наставних материјала, или других разлога) све док студенти бораве у просторији.
- Трајање практичне наставе треба скратити на неопходни минимум, потребан да се стекну предвиђене вјештине.
- Када је у питању практична настава за студенте здравствених струка која се одржава у здравственим установама, с обзиром на ризик од заражавања унутар здравствених установа, као и ризик уношења инфекције у здравствену установу од стране студената, неопходно је да се осигура поштовање свих мјера које важе и за запослено здравствено особље. На одјељењима на којима се лијече посебно осјетљиве категорије пацијената, препоручује се да студенти имају приступ само уколико имају потврду о вакцинацији са двије дозе вакцине против COVID-19 (и прошло је барем 15 дана од друге дозе), потврду о преболијевању COVID-19 уназад шест мјесеци или уколико имају негативан тест (PCR или брзи антигенски, који вриједе 5 дана).

4. Организовање и одржавање испита

Приликом организовања и одржавања испита, потребно је придржавати се сљедећих препорука:

- Гдје год је могуће, препоручује се електронско пријављивање испита, у циљу смањења броја директних контаката студената са особљем високошколске установе.
- Испит се не може организовати у просторијама здравствене установе која учествује у збрињавању пацијената оболелих од COVID-19.
- Број студената у групи која полаже испит зависи од капацитета просторије (минимално 4 m² по студенту).
- Столови и столице се размјештају или обиљежавају тако да се обезбиједи минималан размак од 2 метра између студената који полажу испит. Када је сјео на одређено мјесто, студент га не мијења до краја испита.
- Просторија за извођење испита се мора што чешће провјетравати, те је потребно што чешће дезинфиковати предмете и површине које се често додирују, по могућности послјије изласка сваке групе студената.
- Величина групе не треба да прелази 50 особа, у случају писменог полагања испита.
- Уколико се испит изводи усмено, заказују се мање групе у више термина током дана, узимајући у обзир паузе за дезинфекцију и провјетравање просторије.
- Од студената је потребно тражити да се прије и након испита не задржавају и не формирају веће групе у холловима и другим заједничким просторијама високошколске установе.
- Приликом организовања дијелова испита који захтијевају практичан рад, примјењују се исте препоруке као за организовање практичне наставе.

5. Пружање угоститељских услуга у оквиру објеката високошколских установа

Пружање угоститељских услуга у оквиру објекта јавних и приватних универзитета или појединих организационих јединица универзитета и високих школа треба да буде у складу са општим мјерама дефинисаним за рад угоститељских објеката током трајања епидемије и пандемије изазване инфекцијом COVID 19, погледати на страници ЈЗУ Института за јавно здравство.

Специфичности организације рада угоститељских објеката односе се на правилну организацију рада, ограничење укупног броја посјетиоца, начине послуживања хране и пића, личну хигијену и личну заштитну опрему запосленика и посјетиоца, хигијену радног простора и заштиту здравља посјетиоца и запосленика. Детаљније погледати на страници ЈЗУ Института за јавно здравство Републике Српске.

6. Рад библиотека и читаоница

Рад библиотека, читаоница и сродних простора мора бити организован уз примјену општих препорука за смањење ризика (поштовање физичке дистанце, хигијена руку и простора, лична заштитна опрема - обавезно ношење маске, провјетравање) уз максимално избегавање социјалних контаката.

Уколико технички и организациони капацитети читаонице и библиотеке високошколске установе то дозвољавају било би најбоље студентима ставити на располагање е-материјале.

Уколико то није могуће уласке корисника у библиотеку и читаоницу треба организовати према дневном распореду, уз претходну најаву и водити евиденцију о посјетиоцима и запосленицима

7. Информисање студената

Високошколске установе су у обавези да редовно, правовремено и у складу са новим сазнањима информишу студенте о начину организације наставе и мјерама које установа предузима и чије се спровођење очекује и од стране студената како би се заштитило здравље студената и запосленика високошколске установе.

- 1) Високошколске установе требају да израде јасна упутства која ће бити постављена на видним мјестима у вези са организацијом уласка и кретањем студената која ће бити доступна и у електронској форми за студенте (мјерење температуре, ношење личне заштитне опреме, лична хигијена, поштовање физичке дистанце...).
- 2) Високошколске установе требају да израде јасна упутства за студенте који долазе из иностранства о начину уласка у Републику Српску, као и упутства за поступање у случају појаве симптома који упућују на постојање инфекције изазване SARS-CoV-2 вирусом или обољења COVID 19 или да студенте упуте на већ постојећа упутства. Детаљније погледати на страници ЈЗУ Института за јавно здравство.
- 3) Високошколске установе требају да израде јасна упутства за поступање студената који из здравствених разлога нису у могућности да похађају теоретску и практичну наставу по уобичајеном моделу, као и за студенте који из одређених разлога нису у могућности да носе личну заштитну опрему
- 4) Препоручује се да високошколске установе именују тим за праћење реализације мјера превенције обољевања од COVID-19
- 5) За сваки објекат се препоручује да се одреди лице/лица која ће на улазу провјеравати придржавање препоручених мјера

8. Поступање у случају појаве случаја COVID-19 обољења

Запослени који имају симптоме заразне болести, потребно је да остану код куће те да телефоном обавијесте свог надређеног. Ако су били у контакту са особом обољелом од COVID-19, о томе треба да телефоном обавијесте надлежну хигијенско-епидемиолошку службу која ће провести епидемиолошко истраживање и неопходне епидемиолошке мјере.

¹Дефинисано у документу "Поступак са пацијентима у случају сумње или оболијевања од COVID 19 инфекције" ²према подацима СЗО и ECDC, доступним на слједећим интернет странама

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>

<https://qap.ecdc.europa.eu/public/extensions/covid-19/covid-19.html>

- Студенти који имају симптоме заразних болести (повишена тјелесна температура, респираторни симптоми као кашаљ и кратак дах, бол у грлу, малаксалост, бол у мишићима, пролив, повраћање...) или код којих постоји сумња или потврђена COVID-19 инфекција, као и они који су били у контакту са особама са сумњом

или потврђеном инфекцијом узрокованом вирусом SARS-CoV-2 (на примјер уколико је код члана домаћинства потврђена инфекција или је члан домаћинства у изолацији због сумње на инфекцију) остају код куће.

¹Дефинисано у документу "Поступак са особама које су биле у контакту са потврђеним или вјероватним случајем инфекције SARS-CoV-2 – праћење контаката"

²према подацима СЗО и ECDC, доступним на сљедећим интернет странама

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>

<https://gap.ecdc.europa.eu/public/extensions/covid-19/covid-19.html>

- Ако студент развије симптоме COVID 19 током боравка на факултету, одмах се обавјештава хигијенско – епидемиолошка служба надлежног дома здравља која спроводи епидемиолошко истраживање и неопходне епидемиолошке мјере.

9. Додатни извори информација

Линкови

- Упутство за самоизолацију <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=759>
 - Препорука за постепено ублажавање мјера -библиотеке, читаонице. <https://phi.rs.ba/pdf/sadrzaj/Preporuka%20za%20postepeno%20ubla%C5%BEavanje%20mjera%20-%20biblioteke,%20%C4%8Ditaonice.pdf>
 - Упутство за провођење чишћења и дезинфекције површина и простора у објектима <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=813>
 - Опширније о системима за гријање, вентилацију и климатизацију у контексту COVID-19. <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=1109>
 - Препоруке за прозрачивање установа изван здравственог система током ширења инфекције COVID-19. <https://phi.rs.ba/pdf/sadrzaj/Preporuke%20za%20prozra%C4%8Divanje%20ustanova%20izvan%20zdravstvenog%20sistema.pdf>
 - Зашто је важно носити маску за лице? <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=930>
 - Када и како користити маску за лице? <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=760>
 - Упутство за провођење чишћења и дезинфекције површина и простора у објектима <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=813>
 - Препоруке за чишћење и дезинфекцију простора и предмета за становништво без сумње на инфекцију COVID-19 <https://phi.rs.ba/index.php?view=clanak&id=757>
 - Упутство за постепено ублажавање мјера - Угоститељски објекти (ресторани, кафићи, роштиљнице...) [https://phi.rs.ba/pdf/sadrzaj/Uputstvo%20za%20postepeno%20ubla%C5%BEavanje%20mjera-%20Ugostiteljski%20objekti%20\(restorani,%20kafi%C4%87i,%20ro%C5%A1tiljice...\).pdf](https://phi.rs.ba/pdf/sadrzaj/Uputstvo%20za%20postepeno%20ubla%C5%BEavanje%20mjera-%20Ugostiteljski%20objekti%20(restorani,%20kafi%C4%87i,%20ro%C5%A1tiljice...).pdf)
 - <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>
 - ¹Дефинисано у документу "Поступак са особама које су биле у контакту са потврђеним или вјероватним случајем инфекције SARS-CoV-2 – праћење контаката"
 - ¹Дефинисано у документу "Поступак са пацијентима у случају сумње или оболијевања од COVID 19 инфекције
 - ²према подацима СЗО и ECDC, доступним на сљедећим интернет странама
 - <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports/>
 - <https://gap.ecdc.europa.eu/public/extensions/covid-19/covid-19.html>
- 8.10.2021.